

מה הוא גיליון מידע על סיכונים תעסוקתיים?

גיליון מידע זה הוא אחד מתוך סידרה של גיליונות מידע בינלאומיים המתייחסים לסיכונים תעסוקתיים במקצועות שונים. הוא מיועד לכל אלה הקשורים מקצועית בשמירת הבטיחות והבריאות בעבודה: רופאים ואחיות תעסוקתיים, גיהותנים, ממוני וקציני בטיחות, מפקחי עבודה, נציגי עובדים, ועובדים מיומנים אחרים.

גיליון מידע זה מפרט, בסדר תקני מוגדר, את הסיכונים השונים אשר מטפל חיות עלול להיות חשוף אליהם במהלך עבודתו הרגילה. גיליון מידע זה אינו מיועד לספק עצות אלא מהווה מקור מידע בלבד. הידע אודות מה שגורם לפציעות ולמחלות תעסוקתיות מאפשר לתכנן וליישם אמצעי מגן מתאימים כנגד סיכונים אלה.

גיליון מידע זה מכיל ארבעה עמודים:

בעמוד הראשון מצוי מידע על הסיכונים המשמעותיים ביותר לגבי עבודתו של מטפל חיות. העמודים 2 ו-3 מכילים מידע מפורט ושיטתי יותר בנוגע לסוגים השונים של הסיכונים, לעתים ביחד עם הצעות לגבי אופן מניעתם (הם מסומנים כ- ① וכו' וההסבר להם ניתן בסוף עמוד 3). עמוד 4 מיועד עבור מידע ספציפי, שהוא בעל ערך במיוחד עבור מומחים בתחום הבטיחות והגהות, והוא כולל את תיאור המקצוע, פירוט המטלות של העובד, הערות, מראי-מקום, וכדומה.

מי הוא מטפל חיות?

עובד שמטפל בחיות (עכברים, ציפורי-שיר, חזירי-ים, מינק, כלבים, קופים, וכו') בחוות ובאכסניות כלבים, במכלאות, בבתי חולים ובמעבדות. הוא/היא מבצעים מגוון רחב של תפקידים על מנת לשמור את החיות בריאות ומוכנות למטרה שלשמה הן מוחזקות - כמו ניסויים רפואיים, גידול וטיפוח, וכו', או למטרות הומניות. נוסף על הטיפול בחיות עצמן מטפל החיות מטפל במיתקנים בהם מוחזקות החיות.

מה הם הסיכונים העיקריים של עיסוק זה?

- מטפל חיות יכול לסבול מפגיעות (בעיטות, נשיכות, שריטות, וכו') הנגרמות על ידי החיות, פגיעות שלפעמים יכולות להיות מסוכנות לחיים
- בזמן הטיפול בחיות, יכול מטפל החיות להידבק במחלות זיהומיות שונות, המשותפות לחיות ולבני אדם
- לעתים קרובות, עבודת מטפל החיות הנה קשה מבחינה פיזית ודורשת טיפול במשאות כבדים, בתנוחות ובתנועות לא נוחות. הדבר יכול לגרום לנפילות ולפגיעות בגב ובזרועות, ולכאבי ידיים
- מטפל חיות, לעתים קרובות, עובד עם תרופות וטרינריות וחומרים כימיים אחרים, שיכולים לגרום נזק לבריאותו
- עבודתו של מטפל החיות יכולה להיות לפעמים מונוטונית ומציקה.

סיכונים תעסוקתיים

סיכוני תאונות

נפילות מסוסים ומבהמות רכיבה אחרות החלקות, מעידות, ונפילות (על משטחים חלקלקים, מדרגות וכו') היפגעות על ידי עצמים נופלים בזמן הטיפול התחשמלות בגלל מתקנים וציוד פגומים או שימוש לא נכון בהם חתכים ודקירות הנגרמים על ידי חפצים חדים, שברי זכוכית, ומזרקים נשיכות, נגיחות ו/או תקיפות על ידי חיות בית או חיות בר בעיטות, נשיכות, שריטות, ועקיצות הנגרמות על ידי חיות מעבדה (יונקים עילאיים, כלבים, חתולים, ארנבים, חזירי ים, חולדות, עכברים, אוגרים ומכרסמים אחרים, נחשים, צרעות, וכו') חיות בית, חיות פרווה, דבורים, חיות מגן-חיות וחיות אחרות

כוויות מחפצים מתכתיים חמים (לדוגמא - תוך כדי צריבת-סימון של חיות החווה בברזל מלובן) שריפות הנגרמות על ידי חומרים דליקים התפוצצויות של תערובות אבק מזונות בעלי חיים/אוויר.

סיכונים פיזיקליים

1

חשיפה לקרינה מיננת הנפלטת מציוד רנטגן וטרנירי, ומחיות מעבדה שנחקרו או טופלו בחומרים רדיואקטיביים ומהפרשותיהן

חשיפת עור ועיניים לקרינה אולטרה-סגולה המשמשת לעיקור ולמטרות אחרות במעבדות ובחדרי חיות חשיפה לרעש יתר, לעקת חום, ולוויברציות זרוע-יד תוך כדי ביצוע פעולות חישול ופעילויות דומות (אופייני אצל העוסקים בפרזול-סוסים)

עקת קור או חום (הגורמת לתגובות שונות, החל בתחושת אי-נוחות הקשורה בטמפרטורה ועד לכוויות-קור או מכת חום, בהתאם), וחשיפה תדירה לשינויי טמפרטורה פתאומיים (בזמן כניסה או יציאה מחדר ממוזג) בעיות בריאותיות, (השפעות ראומאטיות, וכו') בגלל התנאים המיוחדים הקיימים בחדרי החיות, כמו: לחות גבוהה, רוחות פרצים, רצפות בטון, וכו'.

סיכונים כימיים

2

הרעלה עקב חשיפה לכימיקלים, כמו חומרי הדברה, (במיוחד קוטלי חיידקים, קוטלי חרקים, וקוטלי עשבים) ממיסים, חומצות ובסיסים חזקים, דטרגנטים, וכו'

דלקות עור כתוצאה ממגע עם חומרים כימיים כמו חומרי הדברה, ממיסים, דטרגנטים, דאודורנטים, תרופות לבעלי חיים, וכו'

3

אלרגיות הנגרמות ממגע עם פורמלדהיד וחומרים אלרגנים אחרים שאיפת אדי פורמלדהיד יכולה לגרום גירוי קרומיות, גירוי עור ואסטמה, ובאופן פוטנציאלי גם לסרטן האף סיכוני בריאות הנגרמים על ידי חשיפה לאדי מתכת, ממיסים ונדפים אחרים בזמן חישול, פרזול ופעולות אחרות הקשורות בהרכבת הפרסה (במיוחד בזמן פרזל-סוסים)

אפקטים מערכתיים ושל מערכת העיכול עקב חשיפה לגורמים ציטוטוקסיים (במיוחד בתנאי מעבדה) חשיפה לגורמים מסרטנים, מוטגניים, וטרטוגניים (במיוחד אצל מטפלי חיות מעבדה)

4

שימוש בכפפות לטקס, בזמן טיפול בחיות, יכול לגרום לרגישות ללטקס המתבטאת בגירוי עור, אסטמה או אנאפילקסיה.

סיכונים ביולוגיים

5

זיהום בגלל מגע עם חיות חולות או מעבירות גורמי מחלה, או מחשיפה לגורמי מחלות הנישאים באוויר, מה שמתבטא בהתפתחות של מחלות מדבקות (זואונוזות - מחלות בעלי חיים העוברות לבני אדם)

אלרגיות מחיות מעבדה [כולל: קצרת תעסוקתית, דלקת-בועיות (אלוואוליטיס) אלרגית, דלקת-סמפונות, דלקת ריאות (מנגיפים), נזלת, פריחות עור, וכו'], ומחלות דרכי הנשימה הנגרמות על ידי שאיפת אבק של מזון-חיות, המכיל מיקרואורגניזמים שונים ונבגיהם, שיער חיות (גורם למחלת "ריאת הפרונונים"), שארית של הפרשות ציפורים (גורמות למחלת "ריאת מגדלי היונים")

ליקויי תפקוד ריאות אצל עובדים, המטפלים בחיות הנמצאות בבידוד או בהסגר, כתוצאה מגורמים אטיולוגיים (סיבתיים) שונים, כולל רעילות ממימן גפרי, דלקת סמפונות, קצרת לא אלרגית, תסמונת רעילות אבק אורגני, גירוי קרומים ריריים, ועל ידי ביארוסולים ואנדוטוקסינים

3

השפעות נשימתיות הקשורות באבק ואנדוטוקסינים, אצל העובדים במזון בעלי-חיים ובחיות של חיות פרווה חשיפה לאפלטוקסינים מסרטנים (גורמים לסרטן כבד ראשוני) אצל עובדים המאכילים את החיות השפעות אקוטיות על בריאות מטפלי החיות הנגרמות בגלל השימוש בתכשירים שונים כנגד פרעושים

סיכון מוגבר להתפתחות HFRS (HEMORRAGIC FEVER WITH RENAL SYNDROME) הנרכשת במעבדה, הנגרמת על ידי חולדות מעבדה נגועות

2

גרב (אקזמה) ודלקות עור ממגע הנגרמים על רקע תעסוקתי

סיכון מוגבר להתפתחות לוקמיה לימפאטית כרונית (CLL) ושל לימפומה (- NON-HODGKIN'S LYMPHOMA) אצל מגדלי חיות

זיהומים ספטיים שונים

בעיות ארגונומיות, פסיכולוגיות וחברתיות

בעיות שריר-שלד (במיוחד של הגב והבריכים) אצל מטפלים בחיות העוסקים ברכיבה ממושכת על סוסים, ו/או עקב כריעה על הבריכים (במיוחד על ריצפת בטון) בזמן העבודה (אופייני למפרזלו-סוסים)

אי שביעות רצון מהעיסוק בהקשר לסביבת העבודה (לכלוך, ריחות, וכו') ובעיקר עקב הקשיים הפיזיים המאפיינים את העבודה

6

חשיפה לתקיפות של שודדי בקר, של גנבי חיות מחמד רבות-ערך, וכו' חשיפה לאלימות מצד קבוצות קיצוניות הנאבקות בעד זכויות החיות ("תנו לחיות לחיות") סכנה לפיתוח התמכרות לתרופות, כתוצאה מגישה קלה לתרופות בעלי חיים.

רשימת אמצעי המניעה

- 1 יש להרכיב משקפיים עם עדשות מגן נגד קרינה אולטרה-סגולה
- 2 יש להגן על הידיים בעזרת כפפות העמידות לחומרים כימיים, אם הדבר אינו אפשרי יש להשתמש במשחת-מגן
- 3 יש להשתמש במסכת גז/נשמית כדי למנוע שאיפת אבק, גזים, או ארוסולים
- 4 יש לספק כפפות לא מלטקס לעובדים המתחים אלרגיה ללטקס
- 5 יש להימנע ממגע עם חיות חולות; יש להתייעץ עם ממונה בטיחות ולנקוט באמצעי זהירות נגד סיכונים ביולוגיים
- 6 הדרך עובדיך איך להגיב לאלימות; ספק להם אמצעי אזהרה/התראה כדי לקרוא לעזרה או למשמר, כשצריך.

מידע מקצועי נוסף

שמות נרדפים (חליפיים)

בעל חוות בעלי-חיים/חיות; מגדל חיות; מטפל בבע"ח; משגיח על חיות; משרת חיות; עובד חדר חיות; עובד מעבדת חיות; שרת חיות.

הגדרה ו/או תאור העיסוק

מבצע אחת או יותר ממטלות הטיפול בבעלי חיים, כדוגמת עכברים, קנריות, חזירי ים, חרפן (מינק), כלבים וקופים בחוות ובמתקנים כדוגמת אכסניות כלבים, מכלאות, בתי חולים ומעבדות: מאכיל ומשקה את בעלי החיים, בהתאם למתוכנן. מנקה ומחטא כלובים, מכלאות וחצרים, ומעקר ציוד מעבדתי וכלי ניתוח. בודק את החיות כדי לגלות סימני מחלה ומטפל בהם בהתאם להנחיות. מעביר חיות ממקום למקום. מווסת את מנגנוני בקרת הטמפרטורה והלחות בחדרי החיות. מנהל רישום של נתונים בהתאם להוראות שהוא מקבל, כמו גנאלוגיה (סדר הדורות), הרכב המזון, משקל, תרופות, צריכת המזון ומספר הרישוי. מרדים, מזריק, מגלח, רוחץ, גוזר ציפורניים, ומספר את החיות. מתקן כלובים, מכלאות, וחצרים מגודרים. עשוי להמית בעלי חיים ולפשוט את עורם, כשהמדובר לדוגמה בשועלים ובארנבים, ולארוז את הפרוות בארגזים. השם הספציפי של העובד המסוים עשוי להיקבע בהתאם למקום בו הוא עובד כמו למשל שרת-מכלאת-כלבים (בשרות ממשלתי/ציבורי); עובד חווה, פרוות (חקלאות); עוזר, מעבדת-חיות (פרמצאוטיקה); שרת במכלאה (חקלאות); עובד חנות חיות-מחמד (מסחר); עובד בית-חולים וטרינרי (שירותים רפואיים); [לפי DOT].

תעסוקות דומות ו/או ספציפיות

בוקר; בעל/מגדל משק-ח; בעל מכוורת; וטרינר; חוואי; חוואי/שרת חצר משק חיי; חלבן; חקלאי; כוורן; מנהל חדר/מחסה חיות; סיס; ספר חיות; עובד אורווה; עובד בית מטבחים; עובד הזרעה מלאכותית; עובד חוות פרוות; עובד מלונת כלבים; עובד/שרת גן-חיות; פרוון; קאובי; רועה; רועה צאן.

מטלות

אחסון; אילוף (כלבי הנחייה/משטרה,...); אימון; איסוף (עדר-חיות, פסולת, תרומות, אגרות,...); אלחוש; אריזה; בדיקה (חיות); בחירה (פריטים); בידוד; בניה (גדרות, מכלאות,...); בקרה; גזירת ציפורניים; גידול (חיות, יבולים,...); גילוח; גריה (בע"ח); דגימה; דיווח; דקירה; האבסה; האכלה; הברשה; הדברה (מזיקים); הדגמה והצגה; הדגרה; הדרכה; הובלה (למרעה. וכו'); הולכה (כלבים,...); הוספה; הזזה; הזרעה; הזרקה; החלפת מצעים; הטענה; הכוונה; הכנה (אוכל, תערובות,...); המתה (חיות, בהתאם להנחיות); הנחיה (עובדים); הסגר; הסרה; העברה (חיות); העמסה; הפעלה (ציוד וכו'); הפצה; הפרדה; הצבה; הצטיידות; הצמדה; הרדמה; הרטבה; הרמה והורדה; השמדה; השקיה; השרצה (דגיגים); השתלמות; ויסות (מנגנוני בקרה); זיהוי; זיווג; זריעה וקצירה; חבישה (פצעים, אוכף,...); חידוש (מלאי, וכו'); חיסוי; חיסון; חיפוש; חליבה; חקירה; טחינה; טיפוח; טיפול; טעינה ופריקה; ייעוץ; לימוד; לכידה; מדידה; מיהול; מיון; מילוי; מיון; מניעה; מסירה; מעקב וצפייה; משיכה ודחיפה; מתן תרופות; נהיגה; ניהול; ניקוי; נעילה וסגירה; נתינה (תרופות); סיוע; סילוק (פגרים, וכו'); סימון; סיוע; סיקור; עיקור; עישון; עדכון; עיקור; עליה וירידה (מבהמות רכיבה); ערבוב והכנת תערובות; פיזור (מצע, פסולת,...); פיקוח; פרסום (אזהרות, הודעות, התראות); פשיטת עור; צפייה; קנייה ומכירה; קקעו וצריבה; קרצוף; קשירה; רחיצה; ריבוי; ריסון וכבילה; ריסוס ואידוד; ריפוי; רישום; רכש; רעה; רתימה; שטיפה; שילוט; שימוש; שינוע; שליחה; שמירה; שפיכה; שקילה; תאום; תחזוקה; תיג; תיקון; תספורת.

ציוד עיקרי הנמצא בשימוש

סוג ומגוון הציוד תלוי בסוג החיות שמגדלים או מטפלים ובאופי השטח בו העסק ממוקם. סוגי הציוד שבדרך כלל נמצאים בשימוש הם: ציוד לאלחוש והרדמה, לחיטוי ועיקור, לניקוי ושטיפה, וכו'; כלי עבודה רגילים המצויים במשק; ציוד לכליאה, לכידה, אילוף, ריסון, וכו'; כולל חבלים, רתמות, רסן,...; ציוד לבנייה ונגרות; ציוד לתספורת, חיתוך, גזירה וגילוח; ציוד אריזה ומשלוח; ציוד לסימון, קקעו, וצריבה; כלים, מכשירים, מתקנים ומכונות להעמסה, פריקה והובלה, וכו'.

מקומות עבודה בהם העיסוק שכיח

בתי חולים וטרינריים; בתי שחיטה; גני חיות; חדרי חיות באוניברסיטאות ומכללות; חוות גידול דגים; חוות חקלאיות; חוות ייצור פרוות; חנויות לחיות מחמד; מכלאות; מלונת כלבים ובע"ח אחרים; מעבדות ביולוגיות, פרמצאוטיות ורפואיות; משקי גידול צאן ובקר; וכו'.

הערות

מקרים ספורדיים של מחלת הפרה המשוגעת ומחלת הפה והטלפיים (מחלות נגיפים), שהופיעו לראשונה בבריטניה גרמו לחרדה ציבורית, להשמדה מסיבית של בקר, למגבלות לגבי יצוא, ולנזקים כלכליים כבדים למגדלים. מטפל החיות חייב להיות מודע לסיכונים הפוטנציאליים.

מראי מקום

ILO Guide to Health and Hygiene in Agricultural Work, ILO, Geneva, 309 pp., 1979.
Disposal of Potentially Contaminated Animal Wastes, Data Sheet I-679 Rev.90, NSC (USA).
Zenz, C.: Occupational Medicine, 3rd Ed., Mosby Publ. Co., 1994 pp. 883-902 and p. 1218